

Fátumformáló fondorlatok

És elgondolkodtam... gyakran
Fordult meg fejembe:
Miért, hogy az ember nincs úgy,
Mint a madár,
Szárnyakkal teremtve?
Petőfi Sándor

Annak utána, hogy egy esztendeje, 1867 ápril havának 17-ik napján kora reggel a jázosi csárdánál rabul ejtette a bojnyik Jegenyét, s e jeles tettéért kézhez kapta a kurrentált haramia fejére kitűzött vérdíjat, Bellincs Gáspár tegzei csendbiztos elégülten, sőt büszkén nézhetett volna önnön szemébe, valahányszor nekifogta a beretvát tükre előtt rideg ábrázatjának. A komor komisszáriusnak azonban nem telt kedve sem a megszolgált pénzében, sem a pandúri dicsőségében.

Ami a vérdíjat illeti: a nemes vármegye *domestica aerariuma* által kifizetett kétezer ezüst forintokból ötszázat – vitézül vállalván felesége haragját – nyomban szétosztott pandúrjai közt, ke-reken kimondva a földühödött asszonynak, hogy noha egymaga fundálta ki, hogy’ s mint kéne nyomát fölvenni az óvatos és kígyó-ravasz ifjú betyárnak, sőt ama nevezetes nap reggelén sem biztonságos távolból szemlélte, hanem magakockáztatván, személyesen vezette a bátor bűnös kézrekerítésének veszedelmes vállalatát, becsület dolgának tartja a vérpénzből illendőn részeltetni kopóit, pusztázó pandúrjait is!

– Hát, Terka – pirított rá később nem is egyszer a kapzsi, örök-ké pörlekedő perszónára –, nem üt-e így is a markod ezer s ötszáz pengő? Kedvedre, te költöd el ezt az igen sok pénzt is! Lánykánkat beadád az uporvári apácák zárdájába tanulni, s ugyancsak a vármegye-székvárosból, özvegy Nárayné ténsasszony dámaszalonjából öltözködöl, mindég a legújabb módi szerinti ruhákba, de sőt kalapokba! Ki van Tegzén, lett légyen nemes úri fehérnép,

vagy honorácior úr felesége-leánya, ki náladnál divatosban jár? Házunkba is új bútorzatot állíttattál, jöllehet énnekem élethosz- szig szolgálhattak volna a régiek is, hozományos bútorjaid... És tán nem tarthatsz-e cselédet kettőt, ámbár évekig egy is elégséges vala?

Bosszantotta a *flanc*, mit az asszony vitt, kávédzó vendég- ségeket adván, újabban már nemcsak némely kézművesnéknek s kalmárfeleségeknek, hanem egyes tegzei úrhatnám hivatalnok- néknek is, és sőt! – ahogy egyik-másik ilyen rongyrazó női sze- mélynél látta – a kávédzó *zsúrokra* a két szolgálóját, a Veronkát és a Boriskát, még fityulás szobalányokká is cicomázta. S nem elég, hogy e pletyka fehérnépekkel volt teli szerdáról-szerdára a ház, más-más napokon viszonzni se volt rest Terka e tegzei *dámák* kávészomjú vizitjeit, minek aztán hamarost az lőn folyománya, hogy őt, a vármegye híressé lett csendbiztost – természetesen fér- jök kívánságára – ugyancsak mind többször meghívták s elvárták, megfaggathatni, minő fortélyokkal védelmezi mindenféle bitang büntetéseken ellen a vármegye közbátorságát.

Ám minthogy hajdan – idestova negyven évvel előbben – zsellériveradéknak született, s később a huszároknál is póri le- gények közt szolgálván vitte föl őrmesterségig, Bellincs sose érezhette magát a helyén e csupáncsak *félig-urak* körében, kik nemesek se valának, se tekintélyes vagyonuk nem volt, így hát – magában megmosolyogta is őket – csak színlelték, sőt inkább csak *majmolták* az urat, kiváltképp abban utánozván az uraknak a hitványabbját, hogy valahányszor a szó úgy fordult, egymással versengve csepülték-csúfolták a parasztot, azokból úzvén gúnyt, kikből valamennyien éltek...

Mert Bellincs Gáspár csendbiztos – noha szót ritkán ejtet- te dologban – régtől tudta, mit országszerte a jobb urak is rég- től tudtak s vallottak: hogy valahány jövődelmes avagy fizetést húzó földbirtokos és birtoktalan úr, kutyabőrös avagy közrendű honorácior és hivatalnok van e honban, mindezeket, sőt Ő fölsé- ge Ferenc József császárt is a pór nép, a paraszt táplálja, ruház- za, de még az urak megszámlálhatlan fényűzéseinek költségeit is miljom s miljom kérgestenyerű *bugris* fizeti. „Krisztustalan az, ki a föld népét, a parasztot nemcsak nyúzza s nyüstöli, ám még megveti és legyalázza is őket, kiktől minden henye élve, egész